



Grondwettelijk Hof

INFORMATIEVE NOTA BETREFFENDE HET ARREST NR. 18/2016

Een kind ouder dan 22 jaar kan het vaderschap nog betwisten na de termijn van één jaar na de ontdekking dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn biologische vader is

Bij zijn arrest nr. 18/2016 van 3 februari 2016 heeft het Grondwettelijk Hof geoordeeld dat een persoon die is behandeld als het kind van de echtgenoot van zijn moeder (wat men het “bezit van staat” noemt), het vaderschap van die man kan betwisten. Dat geldt ook als het kind het bezit van staat heeft laten voortbestaan na te hebben vernomen dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn biologische vader is.

Wat de termijn betreft waarbinnen het vaderschap kan worden betwist, oordeelde het Hof dat het kind dat ouder is dan 22 jaar de vordering daartoe ook nog kan instellen nadat meer dan een jaar is verstreken sedert het kind heeft ontdekt dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is. Anders zou het kind ook geen vordering tot onderzoek van vaderschap tegen de beweerde vader kunnen instellen, terwijl het recht van eenieder op vaststelling van zijn afstamming in beginsel de overhand dient te krijgen op het belang van de rust der families en de rechtszekerheid van de familiale banden.

Bij zijn arrest nr. 18/2016 van 3 februari 2016 beantwoordt het Grondwettelijk Hof twee prejudiciële vragen die door de Franstalige Rechtbank van eerste aanleg te Brussel zijn gesteld in een zaak waarin zij over twee vorderingen uitspraak moet doen. De eerste vordering betreft de betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van de moeder van een kind ouder dan 22 jaar. Aansluitend hierbij betreft de tweede vordering het onderzoek van het vaderschap van de beweerde biologische vader van dat kind.

In het kader van de eerste vordering wil de rechtbank weten of artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek wel verenigbaar is met het recht op eerbiediging van het privéleven (artikel 22 van de Grondwet, eventueel in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens), in zoverre het inhoudt dat die vordering volstrekt niet-ontvankelijk zou zijn omdat het kind is behandeld als het kind van zijn wettige vader (het zgn. “bezit van staat”) en in zoverre het een kind ouder dan 22 jaar verbiedt het vaderschap van de echtgenoot van zijn moeder te betwisten nadat meer dan één jaar is verstreken sedert de ontdekking van het feit dat hij zijn vader niet is.

Verwijzend naar de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, brengt het Hof in herinnering dat de procedures met betrekking tot het vaststellen of betwisten van het vaderschap het privéleven raken, omdat de materie van de afstamming belangrijke aspecten van de persoonlijke identiteit omvat. Hoewel de wetgever over een appreciatiemarge beschikt om bij de uitwerking van een wettelijke regeling die een inmenging in het privéleven inhoudt, is die appreciatiemarge niet onbegrensd. De wetgever dient niet alleen een afweging te maken tussen de belangen van het individu tegenover de samenleving, maar ook tussen de tegenstrijdige belangen van de betrokken personen.

Gevolg van het “bezit van staat” van het kind ten aanzien van zijn wettelijke vader voor de ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vaderschap

Bij zijn arrest nr. 147/2013 van 7 november 2013 heeft het Grondwettelijk Hof reeds gesteld dat « artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek [...] artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, [schendt] in zoverre de door het kind ingestelde vordering tot betwisting van het vaderschap niet ontvankelijk is wanneer het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van zijn moeder ».

Volgens het Hof verandert de specifieke omstandigheid dat het kind het bezit van staat heeft laten voortbestaan na te hebben vernomen dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn biologische vader was, daaraan niets. Hierover anders oordelen zou er immers toe leiden dat de rechter op absolute wijze wordt verhinderd rekening te houden met de belangen van alle betrokken partijen.

Daarenboven kunnen er volgens het Hof velerlei redenen zijn waarom een kind niet heeft geprobeerd een einde te maken aan het bezit van staat, zodra het heeft vernomen dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader was.

De termijn om een vordering tot betwisting van vaderschap in te stellen

Wanneer een kind meerdere jaren vóór het de leeftijd van 22 jaar heeft bereikt, ontdekt dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is, heeft het op grond van artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek niet langer de mogelijkheid om het vermoeden van vaderschap te betwisten zodra het de leeftijd van 22 jaar heeft bereikt. Dat kind, dat wordt verhinderd om dat vermoeden van vaderschap te betwisten, wordt eveneens verhinderd om na die leeftijd nog een vordering tot onderzoek van vaderschap in te stellen.

Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens moet de wetgever, wanneer hij de regels inzake afstamming vaststelt, niet alleen rekening houden met de rechten van de betrokkenen, maar ook met de aard van die rechten. Wanneer het recht op een identiteit in het geding is, waartoe het recht behoort om zijn afstamming te kennen, is een diepgaande belangenafweging noodzakelijk. Zelfs indien een persoon zijn persoonlijkheid heeft kunnen uitbouwen zonder zekerheid te hebben over de identiteit van zijn biologische vader, moet worden aangenomen dat het belang dat een individu kan hebben om zijn afstamming te kennen, niet afneemt met de jaren, wel integendeel. Het Europees Hof stelt eveneens vast dat uit vergelijkend onderzoek blijkt dat in een belangrijk aantal Staten de vordering van het kind om het vaderschap te doen vaststellen niet aan een termijn is gebonden en dat een tendens waarneembaar is om een grotere bescherming toe te kennen aan het kind.

In een gerechtelijke procedure tot vaststelling van de afstamming dient het recht van eenieder op vaststelling van zijn afstamming in beginsel dan ook de overhand te krijgen op het belang van de rust der families en de rechtszekerheid van de familiale banden.

Ook al bestaan er familiale banden of hebben ze bestaan, toch doet artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek op onevenredige wijze afbreuk aan het recht op eerbiediging van het privéleven van het kind, door de korte verjaringstermijn die aan het kind de mogelijkheid zou kunnen onzeggen om zich tot een rechter te wenden die rekening kan houden met de vaststaande feiten, alsook met het belang van alle betrokken partijen.

Het Grondwettelijk Hof voegt er nog aan toe dat indien het kind buiten het huwelijk was geboren en iemand het als vader had erkend, het kind die erkenning met toepassing van de artikelen 330 en 331^{ter} van het Burgerlijk Wetboek nog ver na de leeftijd van 22 jaar had kunnen betwisten. Het kind dat binnen het huwelijk is geboren, zou minder gunstig worden

behandeld dan en dus worden gediscrimineerd tegenover het kind dat buiten het huwelijk is geboren.

Het Hof zegt dan ook voor recht dat artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek artikel 22 van de Grondwet schendt, in samenhang gelezen met artikel 8 van het EVRM, in zoverre daarin aan het kind ouder dan 22 jaar een termijn wordt opgelegd van één jaar vanaf de ontdekking dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is om een vordering tot betwisting van het vaderschap in te stellen.

Deze informatieve nota, opgesteld door de referendarissen die met de persrelaties zijn belast en door de griffie, bindt het Grondwettelijk Hof niet. Uit de aard zelf van de samenvatting, bevat zij niet de in het arrest noodzakelijk opgebouwde redeneringen noch de specifieke nuanceringen van het arrest.

Het arrest nr. 18/2016 is te vinden op de webstek van het Grondwettelijk Hof, www.grondwettelijk-hof.be (<http://www.const-court.be/public/n/2016/2016-018n.pdf>).